

Nem értem

VISSZHANG - XLVIII. évfolyam 43. szám, 2004. október 22.

Pár hónapja Gerő András többször egymás után megfogalmazott egy - megítélésem szerint elhibázott - tézist, amelynek értelmében az indulatos, adandó alkalommal személyes gyűlölettel eltelt beszéd, és a hate speech, azaz a gyűlöletbeszéd között nincs igazi eltérés (A szabadság szemete, ÉS, 2004/41.). Én ugyan nehezen értem meg, hogy Ady vagy épp Bálint György indulatos, felháborodással teli publicisztikájának mi köze lenne ahhoz, amit amúgy manapság gyűlöletbeszéden érteni szokás, de hát egyikünk sem tévedhetetlen. Arról nem beszélve, hogy a gyűlöletbeszéd igazi ereje néha éppen az óvatos, álságos retorikában áll. Az eugenika megszállottjai például minden bizonnyal kimerítik a gyűlöletbeszéd fogalmát, amennyiben különféle társadalmi csoportok elleni megvetést készítenek elő és igazolnak, higgadt és tudóskodó nyelven. Utódaik, a szociobiológia lelkes, adja ég, naiv hívei ugyancsak azt a látszatot keltik, s tán hiszik, hogy tudományos tevékenységet folytatnak, miközben óhatatlanul a rasszizmus normarendszerét igazolják - adandó alkalommal ismét csak igen szelíd hangon. (Bizony a társadalmi szerződések láncolata ott kezdődik el, ahol a biológia társadalomtudományi fogalma véget ért, ugyanis ember és ember közötti viszonyrendszerekben a választások és ítéletek nem függenek az evolúciótól, bármennyire szeretnének is a szociobiológusok egy univerzális metanarratívával mindent és mindenkit egységes osztályokba sorolni.)

Attól tartok tehát, hogy a gyűlölet felkeltésére alkalmas beszéd dolga bonyolultabb, mint azt Gerő András vélte, s bizony Tamás Gáspár Miklós e lap hasábjain egy néptanító türelmével és buzgalmával magyarázta el (Gerő András téved, ÉS, 2004/37.), hogy miért is eleve botorság egy liberális lap indulatos írásai és egy neonáci, nyilas- és SS-párti újság között bármiféle párhuzamot vonni. (A Demokrata legutóbbi számában például Fidesz-trikókat reklámoz, amelyek felirata: hűség az erőnk, ad notam az SS jelszava: Unsere Ehre heisst Treue. Ez még egyébként az én normáim szerint nyíltan antiszemita Bayer Zsoltnak is sok volt, üzent is a Hír Tv stúdiójából az ő jó barátjának, Bencsik Andrásnak, hogy ez azért ostobaság volt. Különösen most, tette hozzá fontoskodó arccal. Ha ironizálnék ezen a szerencsétlen, végzetes indulatrohamban élő hajdan volt tanítványomon, azért csak megkérdezném: mikor lehetne mindez kevésbé ostoba.)

Pár hete aztán Gerő András lezártnak nyilvánította azt a vitát, amelyet egyébként nem ő nyitott meg, hanem róla szólt. Cikkében megdicsérte az ÉS-t, hogy az végre önkritikát gyakorolt, ami szerintem talán félreértés - de hát nem vagyunk tévedhetetlenek. Gerő András önkéntes vitázáróját a kiváló holokausztkutató és levéltáros, Varga László cikke követte (A[z egyik] "háziszerző" belekotyog, ÉS, 2004/42.), amelynek egy részét nemigen értem. Varga méltánytalannak érzi mindazt, ami Gerő Andrásal e viták során történt, s úgy véli, hogy meg kell védeni barátját. Ez igaz dolog, szép gesztus. Ha Gerőt e hónapok alatt érték méltánytalan támadások, amit én Vargának készséggel elhiszek, akkor az sajnálatos, de mindannyiunkat, akik arra vállalkozunk, hogy a köztársaság dolgaiban időről időre állást foglaljunk, érnek érdemtelennek tartott támadások. Persze, hogy néha fáj ez vagy az. Ha Varga ezért ragadott tollat - azt megértéssel, szeretettel olvastam volna. Csakhogy Varga, cikke vége felé - s ezt tényleg nem értem - hirtelen dühbe gurul, s pont a Gerő által hónapok óta nehezményezett módon viselkedik. Ugyanaz a levéltáros, aki évek óta hosszú cikkeket közöl ennek a lapnak a hasábjain - s remélem, a jövőben is így jár el - mintha kifejezetten durva lenne. A történész szerint a szabad véleményalkotás joga mindennél előbbre való, s joggal várja el, hogy az méltó és emberi hangon történjen. Többször szót emelt a közbeszédben tanúsított modor fontossága mellett, s nem túl szellemes, de igaz érveket hoz fel az önfegyelem haszna mellett. (Ami engem illet: biztos rám is rám fér is egy kis lecke.) Nem mellékesen azt hiszem, hogy Gerő

összekeverte a jó modor hiányát a gyűlöletbeszéddel, de hát ez most már mindegy. De akkor mivégre Varga korlátozhatatlan, dühöngő áriája? Ha most Gerő téves logikáját alkalmaznám, akkor rémes következtetéseket kellene levonnom. Nem teszem.

Végül van ennek a történetnek egy olyan tanulsága, amely talán az olvasókat érdekli, s amely túlmutat a lap dicséretes nyilvánossággal kezelt belügyein. Úgy tűnik, hogy Gerő eredeti intenciója: ugyanis Schmidt Máriával együtt cikket írni, azt demonstrálandó, hogy vannak a jobb- és baloldal számára egyaránt közös értékek, akár helyes gondolat is lehetett volna, ám a konkrét példa szerintem téves volt. Ez a lehetséges közös alap bizony az antifasizmus lehetett volna, s lehetne ma is. Azt hiszem, ez ügyben a meghívás fennáll. Csakhogy akkor a Fidesz elnökének arra kell például válaszolnia, vajon továbbra is szavazói figyelmébe ajánlja-e azt a Demokrata című lapot, amely az SS-hez hasonlónak tartja pártját. Remélem, hogy a gyűlöletbeszéd magyar nagymestere, Bencsik András szabadlábbon, lapja pedig magára marad, s akként ítéltetik meg, amint arra érdemes. Neonáci fanzinként. Ameddig a magyar jobboldal nem szünteti meg minden kapcsolatot a magyar Stürmerrel, addig minden udvariasságról szóló tanlecke álságos és hamis.

György Péter